

U vječnom i nezasićenom nastojanju za obogaćivanjem našeg jezičnog izraza sve češće nalazimo po novinskim člancima na neobično lijep narodni izraz »come back«. Nedovoljni poznavaoči narodnog blaga našli su se u nedoumici, ali su pomoću logike, dedukcije, priručnika i rječnika konstatirali da se to može prevesti i kao »povratak«.

Tako čitamo o »come backu« poznatog pjevača, poznate filmske glumice ili čuvenog sportaša, a u očekivanju »come backa« jezika naših očeva i izrazu »povratak«, vjerojatno ćemo doskora čitati da je polazak na neki izlet u šest sati u jutro, a come back u 19 sati ili da je na neki strani jezik prevedeno poznato Kriležino djelo »Come back Filipa Latinowitza«.

Budući da je »come back« tako definitivno ušao u narodne umotvorine, neki su već riješili da ga posve ponarode pa smo nedavno u nekom sportskom listu mogli čitati o »dva kambeka« u jednom nogometnom klubu.

Taj je naslov izazvao prilično žestoke polemike među ljubiteljima nogometnog sporta u jednoj točionici gdje je nogomet, kao u svim točionicama i brijačnicama, glavna tema diskusija. Jedni su tvrdili da su to prezimena dvojice novih igrača, i to autohtona domaća prezimena kao Jarmek. Pajzek ili Micek, drugi da su imena od milja kao Matek, Vladek ili Štefek. Oprezniji su tvrdili da je to vrsta zatvorene igre, jer zvuči slično kao »lajbek«. Bilo je i takvih, koji su »kambeke« uspoređivali s »filekima«, pa da je to vjerojatno neka vrsta grube igre.

Teško je predvidjeti što će se još razviti. No glavno je da obogaćujemo jezik...

M. Trišler

DOBRONAMJERNA POGREŠKA

U novogodišnjem broju Večernjeg lista na 38. strani govori se o novogodišnjim darovi-

ma-premijama u Japanu pa se, među ostalim, kaže što to znači za neke državne službenike:

»Za prosječna vladina i državna službenika to znači 430.000 jena.«

Pohvalno je nastojanje da se u atributnoj službi sačuvaju neodređeni pridjevski oblici i u publicističkom stilu. To znači osvježenje publicističkoga stila, a što je još važnije: čuvanje ove kategorije kao žive izrazne mogućnosti. Kad jedne kategorije potpuno nestane iz jezika, teško ju je poslije vratiti i kad je potrebna. To je nastojanje dakle pohvalno, samo pri tome treba poznavati morfologiju pridjeva pa ih sklanjati u skladu s gramatičkim pravilima.

Neodređena sklonidba pridjeva na -ov, -ev -in u jednom je smislu normalnija od određene te je s tim sasvim u skladu: za vladina službenika.

Opisni pridjevi imaju obje sklonidbe, ali je određena znatno češća i prema tome običnija, ali je neodređena svježija, biranija, a ovdje u neposrednom susjedstvu s oblikom vladina i stilski je skladno: za prosječna vladina službenika.

Posvojni pridjevi koji imaju samo određeni lik u nominativu jednine — a to su pridjevi na -ji, -ni, -nji, -ski — imaju samo određenu sklonidbu pa ne mogu imati neodređenih oblika. Takav je upravo pridjev državni 'koji se odnosi na državu'. On nema neodređenoga nominativa državan niti postoji takav opisni pridjev. A kad bi i postojao, on se ne bi mogao ovdje upotrijebiti jer bi značio otprilike što i državotvoran. Prema tome je nepravilno: za državna službenika, treba: za državnog(a) službenika. Stilski bi dakle najbolje bilo:

Za prosječna vladina i državnog službenika to znači ... Ako se to autoru činilo nezgrapnim, mogao je napisati:

Za prosječnoga vladinog i državnog službenika to znači ...

To ne bi bilo stilski birano kao prvi način, ali ne bi bilo ni pogrešno kao što je kad se kaže državna službenika.

Stjepan Babić

KAKO SE ČITAJU DATUMI

U petom nastavku zanimljiva Vjesnikova feljtona o staljingradskoj bici zapazili smo da piše: »*Druge veljače* maršal Voronov ... uputio se rano, još prije svitanja, na novo komandno mjesto.« Da je datum na početku navedene rečenice napisan brojkama, npr. 2. II., mnogi bi pročitali »*drugi veljače*« ili »*drugog veljače*«.

Koja je od te tri sintagme pravilna?

Datum služi za određivanje vremenske točke. Piše se obično sa tri brojke: prva se odnosi na dan, druga na mjesec, a treća na godinu. U lingvističkoj se literaturi kaže da se datum izriče genitivom bez prijedloga i zove datumski genitiv.¹ Iz toga slijedi da kod datuma treba prvu brojku čitati kao genitiv rednoga broja muškog roda (jer se odnosi na »dan«), drugu kao genitiv imenice ili poimeničenog pridjeva (npr. *travnja* ili *studenoga*), a posljednji znak² treće brojke kao genitiv rednoga broja ženskoga roda (jer se odnosi na »godina«). To znači da bi potpuni izričaj za npr. datum 1. 5. 1978. glasio: *prvog dana mjeseca svibnja tisuću devet stotina sedamdeset osme godine*. Budući da pri čitanju datumâ ne izgovaramo riječi »dan«, »mjesec« i »godina«, izričaj glasi eliptično: *prvog svibnja tisuću devet stotina sedamdeset osme*. Ako u potpunom datumu izostavimo broj koji se odnosi na godinu, ostaje: *prvog svibnja*. Prenesemo li to na Vjesnikovu rečenicu, pravilno bi bilo: *Drugog veljače* maršal Voronov ... Tu je, naime, datum upotrijebljen kao priložna oznaka vremena i tada dolazi redni broj dana u genitivu muškoga roda

Ali datum nema u rečenici samo službu vremenske oznake, nego može biti subjekt ili objekt. Ako je subjekt, redni broj koji se odnosi na dan dolazi obično u nominativu, a ime mjeseca — kao dopune — u genitivu (npr.: približavao se *prvi svibnja*); ako je

objekt, upotrebljava se najčešće akuzativ rednog broja za dan i genitiv za imenicu-dopunu (npr.: pamtim *prvi svibnja*).³ U vezi s tim bilo je i drugih mišljenja (npr.: približavao se *prvi lipanj*, ili: pamtim *prvi lipanj*), ali se danas ipak smatra da je bolje kad dopuna u datumu ima genitivni oblik⁴ da bi se razlikovalo »slavim dvadeseti listopada« ili »slavim dvadeseti veljače« (gdje »naziv mjeseca stoji u genitivu, a to je genitiv pripadnosti: označuje se kojim mjesecu pripada određeni dan, odnosno kojega je mjeseca taj dan dio«⁵; kongruencija dana i mjeseca nije potrebna) od »slavim dvadeseti listopad«⁶ ili »slavim dvadesetu veljaču« (gdje redni broj ne označuje kojega je mjeseca taj dan dio, nego je atribut imenici, pa je kongruencija obavezna).

Pored ovih rješenja, od kojih svako ima svoje značenje, ustalio se u zadnje vrijeme nominativni oblik datuma kod nazivâ praznika, osobito uz međunarodna imena mjeseci, pa npr. 8. III. ili 1. V. čitamo: *osmi mart*, *prvi maj* i sl.

Milan Moguš

JEZIKOSLOVNE ZAVRZLAME

Čitamo već tako preko trideset godina u našim novinskim i revijalnim glasilima iz pera uvaženih stručnjaka, esejista, filozofa, kritičara i publicista svih naraštaja i opredjeljenja, estetskih i privatnih, nepodopština u pisanju izvornom, imena i prezimena nekih stranih književnika, političara i filozofa. O tome bismo mogli podastrijeti zanimljivu dokumentaciju. Ali iznijet ću samo dva-tri primjera. Najprije temeljni bizarni podatak kako se griješi u pisanju jednog od onih čije je ime najčešće u našim časopisima ovih desetljeća prohujalih, naime mađarskog filozofa i estetičara György Lukacs. Vratimo se unatrag, ne samo u novine trenutačne, dnevne, već u brojne uvažene časopise »Naše teme«, »Republike«, »Razloge«, »Telegra-

¹ Uspor. Antica Menac: *Datumski genitiv u hrvatskosrpskom i ruskom jeziku*, Ivšičev zbornik, Zagreb, 1963, str. 263—296.

² Ostali znakovi što se odnose na tisućicu, stotnicu i desetnicu imaju uvijek iste okamenjene oblike.

³ A. Menac, n. dj., str. 268.

⁴ Mate Hraste: *Peti svibanj ili peti svibnja*. Jezik, I, str. 121.

⁵ A. Menac, n. dj., str. 267.

⁶ Npr. u značenju: slavim svoj dvadeseti rođendan koji je u listopadu.